

Облік і оподаткування

УДК: 657.6:338.246.027(477)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15725731>

**Розроблення рекомендацій щодо особливостей аудиту фінансової
звітності як складника економічної та фінансової безпеки підприємства
в умовах воєнного стану**

Дубинська Олена Сергіївна,

кандидат економічних наук, доцент, кафедра обліку, оподаткування та
економічної безпеки, факультет економіки та менеджменту, Донбаська
державна машинобудівна академія, Тернопіль (Краматорськ), Україна,
<https://orcid.org/0000-0001-9699-107X>

Прийнято: 08.06.2025 | Опубліковано: 23.06.2025

Анотація. Досліджено особливості аудиту фінансової звітності в умовах воєнного стану, зокрема його роль у зміцненні економічної та фінансової безпеки підприємств. Встановлено, що основними викликами для аудиту є недостатній доступ до первинної документації, неможливість проведення фізичної інвентаризації активів, зростання ризиків шахрайства та маніпуляцій фінансовими показниками. Доведено, що традиційні методи аудиторської перевірки зазнають суттєвих обмежень, що вимагає адаптації підходів до оцінювання фінансової звітності з використанням цифрових технологій та дистанційних методів контролю.

Метою статті є розроблення науково обґрунтованих рекомендацій щодо адаптації аудиту фінансової звітності як інструменту гарантування

економічної та фінансової безпеки підприємств в умовах воєнного стану. У процесі дослідження використано метод системного аналізу для оцінювання впливу кризових умов на аудит, структурно-функціональний метод для визначення взаємозв'язку між аудитом та економічною безпекою підприємств, а також методи емпіричного аналізу, включаючи узагальнення практичних даних щодо застосування цифрових технологій в аудиті.

Результати дослідження підтверджують потребу трансформації аудиторських підходів, зокрема посилення ризик-орієнтованого аналізу, використання автоматизованих систем обробки фінансових даних та підвищення рівня контролю за операційною діяльністю підприємств. Запропоновано інтеграцію цифрових інструментів у процес аудиторських перевірок для ефективності аудиту в умовах воєнного стану.

Практична цінність наукової роботи полягає в можливості застосування її результатів для розроблення адаптивних стратегій аудиту, спрямованих на мінімізацію ризиків втрати фінансових даних та забезпечення прозорості фінансової звітності. Перспективними напрямками подальших досліджень є удосконалення методології дистанційного аудиту, створення механізмів оцінювання фінансової стабільності підприємств у кризових умовах та визначення ефективних підходів до запобігання шахрайству у фінансовій звітності.

Ключові слова: аудит у кризових умовах, ризики фінансової звітності, маніпуляції фінансовими показниками, цифрові технології в аудиті, дистанційні методи контролю, прозорість фінансової інформації, економічна стійкість підприємств.

**Development of recommendations on the peculiarities of auditing
financial statements as a component of economic and financial security of an
enterprise under martial law**

Olena Dubynska,

PhD in Economics, Associate Professor, Department of Accounting,
Taxation, and Economic Security, Faculty of Economics and Management,
Donbas State Engineering Academy, Ternopil (Kramatorsk), Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0001-9699-107X>

Abstract. The article investigates the peculiarities of financial statement audits under martial law, particularly their role in strengthening the economic and financial security of enterprises. It is established that the main challenges for the audit are insufficient access to primary documentation, the inability to conduct a physical inventory of assets, and the increased risks of fraud and manipulation of financial indicators. It is proved that traditional audit methods are subject to significant limitations, which require adaptation of approaches to the assessment of financial statements using digital technologies and remote control methods.

The article aims to develop scientifically sound recommendations for adapting the audit of financial statements as a tool for ensuring enterprises' economic and financial security under martial law. In the course of the study, the author used the method of system analysis to assess the impact of crisis conditions on the audit, the structural-functional method to determine the relationship between the audit and the economic security of enterprises, as well as methods of empirical analysis, including a generalisation of practical data on the use of digital technologies in the audit.

The study's results confirm the need to transform audit approaches, in particular, to strengthen risk-based analysis, use automated financial data processing

systems and increase the level of control over the operational activities of enterprises. The author proposes integrating digital tools into the audit process to ensure the effectiveness of the audit under martial law.

The practical value of the research lies in the possibility of applying its results to develop adaptive audit strategies aimed at minimising the risks of loss of financial data and ensuring transparency of financial statements. Promising areas for further research include improving the methodology of remote audit, creating mechanisms for assessing the financial stability of enterprises in crisis conditions, and identifying effective approaches to preventing fraud in financial statements.

Keywords: audit in crisis conditions, financial reporting risks, manipulation of financial indicators, digital technologies in audit, remote control methods, transparency of financial information, economic sustainability of enterprises.

Постановка проблеми. Аудит фінансової звітності є ключовим інструментом гарантування економічної та фінансової безпеки підприємства, особливо в умовах воєнного стану, коли зростають ризики шахрайства, втрати активів та фінансова нестабільність. Дестабілізація економічного середовища, обмеження доступу до первинної документації та загрози інформаційній безпеці ускладнюють традиційні аудиторські процедури, що потребує адаптації методів оцінювання фінансового стану, дистанційних підходів до перевірки даних і вдосконалення аналізу ризиків.

Відповідність фінансової звітності реальному стану підприємства є критично важливою для внутрішнього управління та зовнішніх користувачів, зокрема інвесторів, кредиторів і державних органів. В умовах війни потрібно розробити адаптовані механізми аудиту, що включають цифрові технології вивчення фінансових даних, удосконалення процедур оцінювання активів та зобов'язань і підвищення стійкості підприємств до фінансових ризиків.

Визначення основних загроз для достовірності фінансової звітності та формування ефективних підходів до мінімізації впливу кризових факторів є вагомими науковими та практичними завданнями, що забезпечують надійність аудиторських висновків та стабілізацію фінансового стану підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових досліджень щодо розроблення рекомендацій з аудиту фінансової звітності як складової частини економічної та фінансової безпеки підприємства в умовах воєнного стану виявив декілька ключових напрямів, які розглядаютьсучасні науковці. Перший напрям зосереджений на загальних теоретичних та методичних аспектах аудиту фінансової звітності під час війни. О. С. Дубинська вивчає теоретичні та практичні підходи до аудиту як механізму виявлення загроз фінансовій безпеці підприємства, наголошуючи на потребі адаптації аудиторських процедур до нових викликів [1]. У подальшій роботі О. С. Дубинська, О. Фокін характеризують методичні засади аудиту у воєнний час, акцентуючи увагу на його ролі в забезпеченні економічної стабільності підприємств [2]. Н. М. Бондаренко, В. А. Федорко окреслюють місце та роль аудиту фінансової звітності в діяльності підприємства, зосереджуючись на його значенні для ухвалення управлінських рішень [3]. М. М. Зозуляк, Р. В. Зубака висвітлюють сучасні підходи до аналізу та аудиту звітності, що включають інструменти ризик-орієнтованого аудиту [4]. Дослідження в цьому напрямі варто розширити, включивши рекомендації щодо адаптації стандартів аудиту до кризових умов та особливості фінансової звітності в період воєнного стану.

Другий напрям стосується впровадження цифрових технологій та автоматизації аудиту. М. Бурак, І. Яремко визначають можливості автоматизації аудиторських процедур у воєнний період, підкреслюючи

важливість цифрових рішень для підвищення ефективності перевірок [5]. С. Я. Король, А. О. Ключко звертають увагу на роль цифрових технологій у бухгалтерському обліку та аудиті, демонструючи перспективи використання інтелектуальних систем для аналізу фінансових даних [6]. S. Oneshko, A. Nazarenko, O. Koval, I. Yaremko, O. Pysarchuk вивчають можливості штучного інтелекту у фінансовій звітності IT-сектору України, розглядаючи автоматизацію процесів аудиту [7]. Необхідно дослідити ефективність застосування алгоритмів штучного інтелекту в аудиті та розробити методологію їхньої інтеграції в перевірку фінансової звітності.

Третій напрям охоплює аналіз викликів та проблем аудиторської діяльності у воєнний час. Я. Мулик описує організаційно-методичні аспекти аудиту фінансової стійкості підприємств, наголошуючи на ризиках ліквідності та платоспроможності у воєнних умовах [8]. І. В. Мустица розглядає основні проблеми аудиту в Україні під час війни, виділяючи виклики, що постають перед аудиторами у зв'язку з нестабільністю фінансового середовища [9]. S. Oneshko, V. Ivanenko, O. Tryfonova, A. Kozachenko, H. Baranets проводять аналіз аудиту фінансової звітності українських підприємств у період воєнного стану, окреслюючи перспективи та обмеження сучасних підходів [10]. N. Skorobogatova, K. Petrenko, T. Ivanova зосереджуються на обліку видатків для фінансування територіальних громад у період війни, що є важливим аспектом гарантування економічної безпеки [11]. У цьому напрямі варто розширити дослідження щодо ролі незалежного аудиту в забезпеченні фінансової прозорості державних видатків під час війни та оцінити ефективність антикризових заходів, впроваджених на рівні підприємств.

Четвертий напрям вивчає міжнародний досвід та питання прозорості фінансового управління в кризових ситуаціях. І. Lyutyu, V. Vakulenko, V. Zaichykova, I. Stefaniuk визначають роль вищих органів аудиту (SAI) під час

війни в Україні, наголошуючи на потребі підвищення їхньої ефективності [12]. J. Cifuentes-Faura аналізує питання підзвітності та прозорості урядових рішень у період воєнних катастроф, акцентуючи увагу на практиках фінансового контролю [13]. Важливо охарактеризувати можливості впровадження міжнародних стандартів аудиту в умовах війни, а також оцінити їхній вплив на підвищення прозорості фінансової звітності в Україні.

Загалом, аналіз літератури свідчить про значний прогрес у дослідженні аудиту фінансової звітності під час воєнного стану, особливо в напрямках автоматизації аудиторських процедур, розроблення методологічних підходів та оцінювання фінансових ризиків.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значний розвиток аудиту фінансової звітності як інструменту гарантування економічної безпеки підприємств, низка аспектів залишається недостатньо дослідженою, особливо в умовах воєнного стану. Зокрема, не повною мірою визначено вплив кризових обставин на доступність та достовірність фінансової інформації, що ускладнює ухвалення управлінських рішень та оцінювання фінансового стану підприємств. Відсутність чітких методологічних підходів до врахування військових ризиків в аудиті створює додаткові загрози щодо якості фінансового контролю. Маловивченим є критерій підвищення ефективності аудиту під час війни через інтеграцію цифрових технологій та дистанційних методів перевірки, які можуть мінімізувати ризики, пов'язані з обмеженим доступом до фінансових документів і фізичних активів.

Також відкритим є питання адаптації аудиторських процедур до зростання загроз шахрайства, втрати активів та маніпуляцій фінансовими показниками в кризових ситуаціях. Традиційні методи оцінювання ризиків не завжди зважають на фактори воєнного стану, що потребує вдосконалення

підходів до аналізу фінансової звітності підприємств. Недостатню увагу приділено розробленню механізмів аудиту, орієнтованих на посилення економічної стійкості підприємств та зменшення впливу кризових явищ на їхню фінансову звітність. Це дослідження спрямоване на усунення зазначених прогалин через створення рекомендацій щодо вдосконалення методології аудиту, що дасть змогу підвищити достовірність фінансової інформації та зміцнити економічну безпеку підприємств в умовах нестабільності.

Мета і завдання статті. Метою статті є розроблення науково обґрунтованих рекомендацій щодо адаптації аудиту фінансової звітності як інструменту гарантування економічної та фінансової безпеки підприємств в умовах воєнного стану.

Для досягнення цієї мети поставлено такі завдання:

1. Обґрунтувати теоретико-методологічні засади аудиту фінансової звітності як інструменту гарантування економічної безпеки підприємств та дослідити вплив воєнного стану на доступність і достовірність фінансової інформації.

2. Проаналізувати ключові проблеми аудиторської діяльності під час війни, зокрема зростання ризиків шахрайства, втрати активів та маніпуляції фінансовими показниками, а також довести доцільність інтеграції цифрових технологій і дистанційних методів контролю.

3. Розробити науково обґрунтовані рекомендації щодо вдосконалення методології аудиту фінансової звітності в кризових ситуаціях, спрямовані на підвищення достовірності фінансової інформації та посилення економічної стійкості підприємств.

Виклад основного матеріалу. Аудит фінансової звітності є важливим інструментом контролю та зміцнення економічної безпеки підприємств, особливо в умовах нестабільного середовища. Його методологічні засади

базуються на принципах об'єктивності, незалежності та відповідності нормативним вимогам, що дає змогу визначати реальний фінансовий стан суб'єкта господарювання, виявляти ризики та запобігати фінансовим порушенням. У сучасних умовах значну роль відіграє впровадження цифрових технологій, автоматизація процесів перевірки та аналітичні методи оцінювання ризиків, що підвищують ефективність аудиту та сприяють своєчасному ухваленню управлінських рішень (табл. 1).

Таблиця 1

Методологічні підходи до аудиту фінансової звітності в контексті економічної безпеки підприємств

Методологічний підхід	Опис	Практичне застосування в сучасних умовах
Ризик-орієнтований підхід	Аналіз фінансової звітності з акцентом на зони підвищених ризиків та ймовірні маніпуляції	Фокусують увагу на критичних аспектах діяльності підприємства, особливо в секторах з високою нестабільністю
Аналітичні процедури	Використання порівняльного й коефіцієнтного аналізу та трендових досліджень	Дають змогу швидко ідентифікувати відхилення у фінансових показниках та потенційні загрози економічній безпеці
Дистанційний аудит	Проведення перевірок із застосуванням цифрових платформ та аналізу електронних документів	Важливий для підприємств, що мають обмежений фізичний доступ до аудитора через воєнні дії
Автоматизовані аудиторські системи	Впровадження цифрових технологій для підвищення ефективності та точності перевірки фінансових звітів	Допомагає зменшити ризики людського фактора, підвищити швидкість аудиту та виявляти аномалії у фінансових операціях

Форензик-аудит	Виявлення шахрайства та економічних зловживань через глибокий аналіз фінансової документації	В умовах зростання фінансових ризиків дає змогу своєчасно виявляти нелегітимні операції
----------------	--	---

Джерело: сформовано автором на підставі [2, с. 290; 3, с. 55; 8]

Адаптація методологічних підходів до аудиту фінансової звітності в умовах війни є необхідною для гарантування економічної безпеки підприємств, які стикаються з нестабільністю ринкового середовища, перебоями в постачанні ресурсів, ризиками шахрайства та обмеженим доступом до фінансових даних. Ризик-орієнтований підхід дає змогу аудиторам зосереджувати увагу на критичних ділянках фінансової діяльності, що особливо важливо для підприємств стратегічного значення, таких як енергетичні компанії, логістичні оператори та оборонна промисловість. Використання аналітичних процедур допомагає оцінити фінансову стійкість підприємств у секторах із високою волатильністю, включаючи міжнародну торгівлю, де валютні ризики та санкції можуть суттєво впливати на фінансову діяльність.

Дистанційний аудит потрібен для підприємств, що працюють в умовах обмеженого фізичного доступу до документації, зокрема для компаній у сфері ІТ, електронної комерції та фінансових технологій. Автоматизовані аудиторські системи забезпечують комплексний аналіз фінансових звітів із мінімальним залученням людського фактора, що дає змогу знижувати ризики упередженості та підвищувати ефективність аудиту в умовах нестабільного середовища. Такі технології вже впроваджують великі фінансові установи та міжнародні аудиторські компанії, що допомагає прискорити процеси перевірки даних, підвищити точність аналізу та мінімізувати ймовірність шахрайських схем.

Форензик-аудит є ключовим інструментом у виявленні афер та фінансових порушень, особливо в державному секторі та серед організацій, що залучають міжнародні інвестиції чи гранти. Глибокий аналіз фінансових документів дає змогу встановити ознаки зловживань, що є важливим для забезпечення прозорості фінансових операцій та мінімізації ризиків економічної нестабільності.

Воєнний стан суттєво впливає на аудиторську діяльність, створюючи нові загрози та виклики гарантування достовірності фінансової інформації. Основними проблемами, що виникають, є обмеження доступу до первинної документації, знищення або втрата фінансових архівів, неможливість фізичних перевірок активів, а також підвищені ризики маніпулювання фінансовими даними. До того ж через кризову ситуацію посилюється ймовірність шахрайських дій, що вимагає від аудиторів застосування додаткових методів перевірки, використання цифрових технологій та посилення контролю за звітністю підприємств, особливо тих, що працюють у стратегічно важливих галузях економіки (табл. 2).

Таблиця 2

Вплив воєнного стану на ключові аспекти аудиторської діяльності та достовірність фінансової інформації

Ключовий аспект аудиту	Вплив воєнного стану	Наслідки для достовірності фінансової інформації
Доступ до первинної документації	Руйнування офісів, втрата паперових архівів, блокування доступу до серверів	Ускладнення перевірки даних, потреба використання резервних цифрових копій
Фізична інвентаризація активів	Неможливість доступу до виробничих потужностей,	Підвищений ризик викривлення оцінювання майна та

	складів, офісних приміщень	маніпулювання фінансовими показниками
Діяльність підприємств у зоні бойових дій	Вимушене припинення або скорочення операційної діяльності, релокація бізнесу	Нестабільність фінансових потоків, зростання сумнівної дебіторської заборгованості, потреба в перегляді оцінювання активів
Використання цифрових технологій в аудиті	Вимушений перехід до дистанційних методів перевірки та аналізу	Посилення ролі аналітичних процедур, автоматизація аудиту, необхідність удосконалення цифрових стандартів безпеки
Регуляторні зміни	Спрощення або тимчасове призупинення деяких аудиторських норм через кризову ситуацію	Зниження контролю, потенційні ризики зловживань та недостовірності фінансової звітності

Джерело: сформовано автором на підставі [1, с. 379; 4, с. 310; 9, с.55]

Воєнний стан змінює характер аудиторських перевірок, обмежуючи можливості проведення стандартних процедур, що впливає на рівень достовірності фінансової звітності. Втрата або часткове пошкодження фінансових документів призводить до складнощів у підтвердженні господарських операцій, що змушує аудиторів використовувати альтернативні джерела інформації, такі як банківські виписки, податкові звіти або незалежне оцінювання експертів. Нemoжливість фізичної інвентаризації активів, особливо в прифронтових регіонах, підвищує ймовірність завищення або заниження їхньої вартості у фінансовій звітності.

Підприємства, що змушені скорочувати або змінювати структуру своєї діяльності через воєнні дії, можуть спотворювати дані про дебіторську заборгованість, оскільки частина контрагентів стає неплатоспроможною або

втрачає зв'язок з підприємством. Це створює додаткові труднощі для аудиторів при оцінюванні реальної фінансової ситуації компанії та спонукає їх глибше вивчати грошові потоки, застосовувати порівняльний аналіз минулих періодів та визначати платоспроможність контрагентів.

Окрему проблему становить зміна регуляторного середовища, оскільки держава може тимчасово спрощувати вимоги до звітності для зменшення навантаження на бізнес. Це знижує рівень контролю та відкриває можливості для маніпуляцій із фінансовими показниками, що вимагає від аудиторів ретельнішого аналізу методів оцінювання активів, зобов'язань і фінансових результатів. У практичному аспекті це означає посилення аналітичних процедур, проведення вибірових перевірок за окремими фінансовими операціями та розширення запитів на незалежні підтвердження фінансових даних. Цифрові технології та дистанційні методи аудиту відіграють ключову роль у забезпеченні достовірності фінансової звітності, особливо в умовах воєнного стану та економічної нестабільності. Втрата доступу до фізичних документів, обмеження в здійсненні перевірок на місцях та потреба оперативного аналізу великих обсягів даних роблять традиційні методи аудиту менш ефективними [12, с. 132]. Використання сучасних цифрових рішень дає змогу мінімізувати ризики інформаційних втрат, автоматизувати аналіз та виявляти аномалії, а також забезпечити безперебійний контроль за фінансовою діяльністю підприємств (табл. 3).

Таблиця 3

**Використання цифрових технологій та дистанційних методів в аудиті
в умовах кризового середовища**

Цифрова технологія або метод	Опис	Практичне значення в кризових умовах
---------------------------------	------	---

Хмарні системи бухгалтерського обліку	Доступ до фінансових даних у режимі реального часу з будь-якої точки світу	Дають підприємствам змогу зберігати та оновлювати звітність без ризику втрати фізичних документів
Блокчейн-технології	Захист фінансових даних від маніпуляцій через їхнє розподілене збереження	Забезпечують прозорість транзакцій та знижують можливість фальсифікацій
Дистанційний аудит	Проведення перевірок без фізичної присутності аудитора	Надає аудиторам можливість отримувати доступ до цифрових фінансових записів та автоматизувати процес перевірки
Штучний інтелект та машинне навчання	Автоматизований аналіз фінансових даних, пошук аномалій та потенційних ризиків	Скорочує час аудиторських перевірок та підвищує точність оцінювання ризиків
Інструменти аналітики великих даних	Аналіз фінансової діяльності підприємства та прогнозування ризиків	Дають змогу визначати тенденції, формувати прогнозні моделі та виявляти приховані загрози

Джерело: сформовано автором на підставі [5; 6, с. 171; 7, с. 83; 12 с. 131]

В умовах воєнного стану підприємства активно впроваджують цифрові технології для збереження фінансової інформації та забезпечення безперервності бухгалтерського обліку. Використання хмарних платформ, таких як SAP S/4HANA [14] чи Xero [15], надає миттєвий доступ до фінансових даних та зменшує ризик втрати документів унаслідок фізичних загроз [6, с. 172]. Блокчейн-рішення, зокрема VeChain [16] та Hyperledger [17], застосовують для контролю за виконанням контрактів та запобігання

фінансовим маніпуляціям у сфері міжнародної торгівлі та державних закупівель.

Дистанційні методи аудиту, реалізовані через CaseWare IDEA [5; 18] або AuditBoard [19], дають аудиторам змогу працювати із цифровими фінансовими записами без потреби фізичного доступу до офісів підприємств. Це особливо актуально для компаній, що змушені переміщувати свої виробничі потужності або функціонувати в умовах нестабільного ринку. Інструменти штучного інтелекту, такі як MindBridge Ai Auditor [20], виявляють аномалії у фінансових операціях, що може запобігти шахрайству. Для аналізу фінансових потоків у реальному часі аудитори використовують Microsoft Power BI [21] та Tableau [22], що допомагає оцінювати загальну стійкість підприємства та прогнозувати можливі ризики.

Застосування цифрових технологій значно підвищує ефективність аудиту в кризових умовах, забезпечуючи оперативність перевірок, достовірність фінансової інформації та посилений контроль за фінансовими операціями підприємств.

Воєнний стан створює численні виклики для аудиту фінансової звітності, зокрема, зростає ризик шахрайства, спостерігаються викривлення фінансових показників та втрати активів. Дестабілізація економічного середовища, вимушена релокація бізнесу, руйнування інфраструктури та обмежений доступ до фінансових документів формують передумови для маніпулювання звітністю. В умовах невизначеності підприємства можуть цілеспрямовано завищувати або занижувати фінансові показники для отримання податкових пільг, залучення фінансування чи уникнення санкцій. Обмеження перевірок з боку регуляторних органів і складність підтвердження первинної документації ускладнюють аудиторам оцінювання достовірності звітності [3, с. 57].

Шахрайство у фінансовій звітності посилюється через нестабільність контролю та втрату стандартних механізмів перевірки. Відсутність належного регулювання та ослаблення системи нагляду сприяють зловживанням, зокрема фальсифікації операцій з активами, створенню фіктивної дебіторської заборгованості, маніпуляціям із фінансовими потоками та приховуванню зобов'язань. В умовах воєнного стану значну частину фінансових транзакцій здійснюють без належного документального підтвердження, що ускладнює верифікацію фінансової інформації та підвищує ризик шахрайських схем [1, с. 378]. Також утруднюється контроль за операціями, що реалізуються у валюті, оскільки коливання курсів та обмеження на міжнародні платежі зумовлюють додаткові передумови для маніпуляцій.

Втрата активів є критичним викликом для аудиторів, оскільки фізичні об'єкти обліку можуть бути зруйновані, втрачені або неправомірно списані [10, с. 93]. У таких умовах підприємства часто не можуть підтвердити фактичний стан своїх активів, що ускладнює їхнє оцінювання та призводить до можливих маніпуляцій у звітності. До того ж втрата майна або його переміщення в інші регіони без належної документації створюють невідповідність між бухгалтерськими записами та фактичним станом справ, що суттєво впливає на достовірність фінансової звітності. У регіонах, що постраждали від воєнних дій, об'єктивне оцінювання активів ускладнюється через відсутність достовірних даних, що безпосередньо впливає на якість аудиторських висновків.

Додатковою загрозою є нестабільність регуляторного середовища. Спрощені вимоги до звітності, відстрочення податкових зобов'язань та послаблення державного контролю створюють сприятливі умови для маніпуляцій та зловживань [2, с. 285]. Аудитори часто стикаються із ситуаціями, коли зміни в податковому та фінансовому законодавстві

утруднюють застосування єдиних критеріїв оцінювання фінансового стану підприємств. Це призводить до невідповідності у звітності, коли фінансові показники, що відображають реальний стан компанії, можуть бути викривлені через тимчасові нормативні послаблення.

Особливу проблему становить відсутність доступу до первинної документації. У багатьох випадках підприємства втрачають бухгалтерські архіви через фізичне знищення приміщень або втрату серверів, що зберігали цифрові копії документів. У зв'язку з тим, що немає можливості незалежного засвідчення господарських операцій, це створює ризик подвійного обліку, заниження доходів, штучного збільшення витрат або приховування реальних фінансових зобов'язань, що значно ускладнює аудиторам аналіз фінансових показників та підтвердження обґрунтованості фінансових операцій.

Фінансова нестабільність підприємств посилює ризики недостовірної звітності. Багато компаній змушені переглядати свої бізнес-моделі, змінювати юридичні адреси, масово скорочувати персонал або модифікувати структуру витрат. Це додає аудиторам труднощів в оцінюванні фінансового стану підприємств, оскільки непередбачувані зміни в бізнес-діяльності, імовірно, будуть використані для приховування проблемних аспектів фінансової стійкості. До того ж неплатоспроможність контрагентів і банкрутства компаній можуть спровокувати значні втрати в підприємств, що не завжди відображено у звітності.

Одним із важливих викликів для аудиту є вплив воєнних дій на платіжну дисципліну підприємств. Значна частина дебіторської заборгованості стає безнадійною, оскільки контрагенти припиняють свою діяльність або опиняються в зоні бойових дій. Це призводить до викривлення фінансових показників, коли дебіторська заборгованість залишається в балансі, хоча її фактичне повернення є малоімовірним. Водночас аудитори не завжди можуть

підтвердити платоспроможність контрагентів через обмежений доступ до фінансової інформації.

Зростає ймовірність маніпуляцій із фінансовими потоками. Деякі підприємства можуть застосовувати офшорні схеми або аномальні фінансові операції для приховування реальних доходів та зниження податкового навантаження. В умовах слабого контролю такі транзакції важко виявити, особливо якщо компанії використовують складні структури власності або залучають посередницькі організації для обробки платежів. Це створює додаткові труднощі для аудиторів, які змушені шукати альтернативні способи перевірки фінансових операцій.

Кадровий дефіцит серед аудиторів також стає серйозною проблемою. Через загальну нестабільність багато фахівців залишили країну або змінили сферу діяльності, що обмежує можливості аудиторських компаній у проведенні комплексних перевірок. До того ж відсутність єдиних стандартів аудиту в кризових умовах ускладнює оцінювання фінансових ризиків, оскільки аудитори мають адаптувати методики роботи залежно від доступності інформації та змін у нормативному регулюванні.

Додатковою небезпекою є кіберзагрози та можливість втрати фінансових даних. Через збільшення кількості кібератак підприємства стикаються з ризиками викрадення, знищення або підробки фінансової інформації. Зникнення доступу до цифрових архівів або несанкціоноване внесення змін до бухгалтерських записів можуть суттєво вплинути на якість фінансової звітності та ускладнити аудит.

В умовах кризового середовища потрібно вдосконалити методологію аудиту, враховуючи підвищені ризики шахрайства, нестабільність економічного середовища та неповний доступ до інформації. Традиційні підходи до аудиторської перевірки зазнають суттєвих обмежень через

неможливість отримати повні та достовірні відомості, відсутність фізичного доступу до активів та зниження контролю з боку державних органів. Це вимагає адаптації аудиторських процедур, застосування нових інструментів визначення фінансових показників і розширення аналітичних методів перевірки. Оптимізація аудиторських процедур повинна ґрунтуватися на впровадженні цифрових технологій, посиленні ризик-орієнтованого підходу, підвищенні стандартів документування та збільшенні методів аналітичного оцінювання фінансових показників.

Використання дистанційних методів аудиту дає змогу мінімізувати ризики, пов'язані з неможливістю фізичної перевірки документів та активів, забезпечуючи безперервність аудиторських процесів. В умовах воєнного стану аудитори часто не можуть відвідати підприємства, провести інвентаризацію або отримати доступ до первинної документації у фізичному вигляді. Застосування технологій штучного інтелекту та аналізу великих даних сприяє виявленню аномалій у фінансовій звітності та автоматизованому оцінюванню ризиків. Завдяки аналітичним алгоритмам можна зіставляти великі масиви фінансових даних, виявляти нетипові відхилення та вивчати закономірності у фінансових потоках, що допомагає аудиторам ідентифікувати потенційні загрози. Інтеграція блокчейн-технологій гарантує прозорість фінансових операцій і унеможливорює фальсифікації бухгалтерських записів, оскільки всі операції фіксуються в розподіленому реєстрі, і змінити їх неможливо без відповідного підтвердження.

Посилення ризик-орієнтованого підходу до аудиту передбачає більш глибокий аналіз фінансових потоків, оцінювання кредиторської та дебіторської заборгованості, а також верифікацію перевіреності контрагентів. У мінливому економічному середовищі підприємства можуть опинитися в критичному фінансовому стані, мати значну частку безнадійної дебіторської

заборгованості або приховувати фінансові проблеми через зміни методів обліку. Аудитори змушені адаптувати підходи до визначення фінансової стабільності компаній, зокрема враховувати зміни у вартості активів через бойові дії, ризики втрати платоспроможності контрагентів та можливі спроби маніпуляцій із фінансовою звітністю. В умовах воєнного стану це особливо актуально для підприємств, що працюють у стратегічних галузях або залучають державне фінансування. Збільшення ймовірності недостовірних даних та викривлення фінансових показників ускладнює оцінювання ризиків, вимагаючи застосування додаткових механізмів контролю, таких як незалежні експертні характеристики або аудит зовнішніх контрагентів.

Розширене використання аналітичних процедур, зокрема горизонтального та вертикального аналізу звітності, дає змогу оцінити довгострокову стійкість підприємства та виявити можливі маніпуляції з фінансовими показниками. Горизонтальний аналіз допомагає відстежувати зміни в динаміці фінансових показників протягом кількох періодів, тоді як вертикальний описує структуру активів і зобов'язань, визначаючи відхилення, які можуть свідчити про спроби коригування фінансових результатів. В умовах нестабільності ринку такі підходи є важливими для перевірки реальної фінансової ситуації підприємств.

Посилення стандартів документування аудиторських перевірок необхідне для забезпечення повноти доказової бази в разі обмеженого доступу до первинних документів. У випадках, коли фінансова документація частково втрачена або знищена, аудитори змушені покладатися на альтернативні джерела інформації, такі як банківські виписки, податкові звіти, незалежне оцінювання майна та фінансові дані контрагентів. Використання цифрових реєстрів, електронного підпису та автоматизованих систем обробки документів дає змогу підвищити точність аудиту, зменшити людський фактор

та скоротити час перевірок. Водночас відсутність єдиних стандартів щодо застосування цифрових технологій в аудиті ускладнює впровадження таких рішень на практиці, що створює ризики невідповідності міжнародним аудиторським стандартам.

Важливим напрямом удосконалення аудиторських методів є також розширення компетенцій аудиторів у сфері цифрової трансформації, що сприятиме ефективному використанню технологічних інструментів у процесі аудиторських перевірок. У зв'язку зі зростанням застосування цифрових технологій, аудитори змушені не лише поглиблювати свої знання у сфері фінансового аналізу, а й вивчати специфіку роботи з автоматизованими системами, технологіями великих даних та штучного інтелекту. Відсутність достатньої підготовки в цій сфері може призвести до труднощів у впровадженні нових методів перевірки та оцінювання фінансових ризиків.

Адаптація методології аудиту до кризових умов вимагає комплексного підходу, що включає введення технологій, перегляд пріоритетів ризик-менеджменту та підвищення стандартів контролю за фінансовими операціями. Війна та пов'язані з нею економічні потрясіння створюють невизначеність, що впливає на всі аспекти фінансової діяльності підприємств. Це потребує перегляду підходів до оцінювання ризиків, впровадження додаткових механізмів перевірки фінансових даних та посилення моніторингу транзакцій, щоб зменшити ймовірність шахрайства та викривлення фінансової звітності. Ускладнення аудиторських перевірок, зумовлені нестабільністю економічної ситуації та руйнуванням інфраструктури, вимагають нових підходів до верифікації фінансової інформації та визначення достовірності звітності.

Загалом, потреба вдосконалення аудиторських методів в умовах воєнного стану стає критично важливою для гарантування економічної

безпеки підприємств, зниження ризику маніпуляцій та підвищення рівня довіри до фінансової інформації.

Висновки. Дослідження підтвердило, що аудит фінансової звітності у воєнний період є надзвичайно вагомим для гарантування економічної безпеки підприємств, проте його проведення ускладнюється через обмежений доступ до документів, підвищені ризики шахрайства та маніпулювання фінансовими показниками. Встановлено, що нестабільність регуляторного середовища та руйнування фінансової інфраструктури створюють додаткові виклики для оцінювання достовірності звітності.

Серед основних проблем аудиту виокремлено втрату первинної документації, неможливість фізичної інвентаризації активів, спотворення фінансових показників унаслідок неплатоспроможності контрагентів і регуляторні послаблення, що утруднюють контроль за звітністю.

Запропоновано вдосконалення методології аудиту через інтеграцію ризик-орієнтованого підходу, аналітичних процедур, цифрових технологій і дистанційного аудиту. Використання штучного інтелекту, блокчейн-рішень та хмарних систем сприятиме автоматизації процесів і підвищенню достовірності фінансових даних.

Перспективними напрямками подальших досліджень є визначення ефективності цифрових технологій в аудиті, розроблення методик підтвердження фінансової інформації за обмеженого доступу до первинних даних та вдосконалення регуляторного контролю для запобігання шахрайству.

Література:

1. Дубинська О. С. Теоретичні й практичні аспекти аудиту фінансової звітності як напряму виявлення загроз фінансовій безпеці підприємства в умовах воєнного стану. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics: tudományos*

folióirat. 2023. Вип. 4. С. 374-385. URL: <https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe/issue/view/4> (дата звернення: 04.03.2025).

2. Дубинська О. С., Фокін О. Методичні засади аудиту фінансової звітності як складника фінансової та економічної безпеки в умовах воєнного стану. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics: tudományos folyóirat*. 2024. Вип. 6. С. 281-299. DOI: <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2024-6-281-299> (дата звернення: 04.03.2025).

3. Бондаренко Н. М., Федорко В. А. Місце та роль аудиту фінансової звітності в діяльності підприємства. *Галицький економічний вісник Тернопільського національного технічного університету*. 2023. Вип. 84. № 5. С. 50-59. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/43137/2/GEJ_2023v84n5_Bondarenko_N-Place_and_role_of_financial_50-59.pdf (дата звернення: 04.03.2025).

4. Зозуляк М. М., Зубака Р. В. Сучасні підходи до аналізу та аудиту фінансової звітності підприємства. *Міжнародний науковий журнал «Освіта і наука»*. 2023. Вип. 2. № 35. С. 309-315. URL: http://dspace.s.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/10299/1/MODERN_APPROACHES.pdf (дата звернення: 04.03.2025).

5. Бурак М., Яремко І. Автоматизація аудиту фінансової звітності у воєнний період. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 60. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-13> (дата звернення: 04.03.2025).

6. Король С. Я., Клочко А. О. Цифрові технології в обліку й аудиті. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2020. Вип. 1. С. 170-176. URL: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2020/1_2020/31.pdf (дата звернення: 04.03.2025).

7. Oneshko S., Nazarenko A., Koval O., Yaremko I., Pysarchuk O. Accounting and financial reporting in the IT sphere of Ukraine: opportunities of artificial intelligence. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 2023. Vol. 5. № 52. P. 79-96. DOI: 10.55643/fcaptp.5.52.2023.4151 (date of access: 04.03.2025).

8. Мулик Я. Розвиток організаційно-методичних аспектів аудиту фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 47. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-26> (дата звернення: 04.03.2025).

9. Мустица І. В. Аудиторська діяльність в умовах воєнного стану: проблеми, виклики, шляхи вирішення. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту*. 2023. Вип. 2. № 90. С. 48-58. URL: <http://rps.chteiknteu.cv.ua:8585/jspui/bitstream/123456789/1779/1/VISNIK%20CHTEI%202023.pdf> (дата звернення: 04.03.2025).

10. Oneshko S., Ivanenko V., Tryfonova O., Kozachenko A., Baranets H. Challenges and prospects for auditing and analysing the financial statements of Ukrainian enterprises during martial law. *Pacific Business Review (International)*. 2024. Vol. 16. № 10. P. 87-97. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/40343/1/Challenges%20and%20Prospects%20for%20Auditing%20and%20Analysing%20the%20Financial%20Statements%20of%20Ukrainian%20Enterprises%20during%20Martial%20Law.pdf> (date of access: 04.03.2025).

11. Skorobogatova N., Petrenko K., Ivanova T. Accounting of expenditures on financing territorial communities in times of war. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2024. Вип. 30. С. 23-28. URL: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.30.2024.313032> (date of access: 04.03.2025).

12. Lyutyy I., Vakulenko V., Zaichykova V., Stefaniuk I. The role of SAI in the context of war: evidence from Ukraine. *Journal of Public Budgeting, Accounting & Financial Management*. 2025. Vol. 37. № 1. P. 129-133. URL: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/jpbafm-12-2024-0246/full/html> (date of access: 04.03.2025).

13. Cifuentes-Faura J. The role of accountability and transparency in government during disasters: The case of Ukraine–Russia war. *Public Money & Management*. 2023. Vol. 45. № 3. P. 1-10. URL: <https://doi.org/10.1080/09540962.2023.2243131> (date of access: 04.03.2025).

14. SAP: website. 2025. URL: <https://www.sap.com/products/s4hana.html> (date of access: 19.02.2025).

15. Xero: website. 2025. URL: <https://www.xero.com> (date of access: 19.02.2025).

16. VeChain: website. 2025. URL: <https://www.vechain.org> (date of access: 19.02.2025).

17. Hyperledger: website. 2025. URL: <https://www.hyperledger.org> (date of access: 19.02.2025).

18. CaseWare: website. 2025. URL: <https://www.caseware.com/solutions/audit> (date of access: 19.02.2025).

19. AuditBoard: website. 2025. URL: <https://www.auditboard.com> (date of access: 19.02.2025).

20. MindBridge AI: website. 2025. URL: <https://www.mindbridge.ai> (date of access: 19.02.2025).

21. Microsoft Power BI: website. 2025. URL: <https://powerbi.microsoft.com> (date of access: 19.02.2025).

22. Tableau: website. 2025. URL: <https://www.tableau.com> (date of access: 19.02.2025).

References:

1. Dubynska, O. S. (2023). Teoretychni y praktychni aspekty audytufinansovoizvitnosti yak napriamu vyjavlennia zahrozfinansoviibezpetsipidpryiemstva v umovakh voiennohostanu [Theoretical and practical aspects of financial statement audit as a direction for identifying financial security threats to an enterprise under martial law]. *Acta AcademiaeBeregsiensis. Economics: tudományosfolyóirat*, 4, 374–385. Retrieved from <https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe/issue/view/4>. [in Ukrainian].
2. Dubynska, O. S., & Fokin, O. (2024). Metodychnizasadyaudytufinansovoizvitnosti yak skladnykafinansovoi ta ekonomichnoibezpeky v umovakh voiennohostanu [Methodological principles of financial statement audit as a component of financial and economic security under martial law]. *Acta AcademiaeBeregsiensis. Economics: tudományosfolyóirat*, 6, 281–299. Retrieved from <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2024-6-281-299> [in Ukrainian].
3. Bondarenko, N. M., & Fedorko, V. A. (2023). Mistse ta rol audytufinansovoizvitnosti v diialnosti pidpryiemstva [Place and role of financial statement audit in enterprise activities]. *Halytskyiekonomichnyi visnyk Ternopilskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu – Galician Economic Bulletin of Ternopil National Technical University*, 84(5), 50–59. Retrieved from https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/43137/2/GEJ_2023v84n5_Bondarenko_N-Place_and_role_of_financial_50-59.pdf. [in Ukrainian].
4. Zozuliak, M. M., & Zubaka, R. V. (2023). Suchasni pidkhody do analizu ta audytufinansovoizvitnostipidpryiemstva [Modern approaches to enterprise financial statement analysis and audit]. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal "Osvita i nauka" – International Scientific Journal "Education and Science"*, 2(35), 309–315. Retrieved from <http://dspace->

s.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/10299/1/MODERN_APPROACHES.pdf.
pdf. [in Ukrainian].

5. Burak, M., & Yaremko, I. (2024). Avtomatyzatsiia audytu finansovoizvitnosti u voiennyi period [Automation of financial statement audit during the war period]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, 60. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-13>. [in Ukrainian].

6. Korol, S. Ya., & Klochko, A. O. (2020). Tsyfrovi tekhnolohii v obliku y audyti [Digital technologies in accounting and auditing]. *Derzhava ta rehiony. Seria: Ekonomika ta pidpriemnytstvo – State and Regions. Series: Economics and Entrepreneurship*, 1, 170–176. Retrieved from http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2020/1_2020/31.pdf. [in Ukrainian].

7. Oneshko, S., Nazarenko, A., Koval, O., Yaremko, I., & Pysarchuk, O. (2023). Accounting and financial reporting in the IT sphere of Ukraine: Opportunities of artificial intelligence. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, 5(52), 79–96. DOI: 10.55643/fcaptp.5.52.2023.4151.

8. Mulyk, Ya. (2023). Rozvytokorhanizatsiino-metodychnykh aspektiv audytu finansovoistiikosti ta platezhespromozhnostipidpriemstva [Development of organizational and methodological aspects of auditing financial stability and solvency of an enterprise]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, 47. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-26>. [in Ukrainian].

9. Mustytsa, I. V. (2023). Audytorskadiialnist v umovakh voiennohostanu: problemy, vyklyky, shliakhyvyrishennia [Auditing activity under martial law: Problems, challenges, and solutions]. *Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho institutu – Bulletin of Chernivtsi Trade and Economic Institute*,

2(90), 48–58. Retrieved from <http://rps.chtei-knteu.cv.ua:8585/jspui/bitstream/123456789/1779/1/VISNIK%20CHTEI%202023.pdf>. [in Ukrainian].

10. Oneshko, S., Ivanenko, V., Tryfonova, O., Kozachenko, A., & Baranets, H. (2024). Challenges and prospects for auditing and analysing the financial statements of Ukrainian enterprises during martial law. *Pacific Business Review (International)*, 16(10), 87–97. Retrieved from <http://eprints.zu.edu.ua/40343/1/Challenges%20and%20Prospects%20for%20Auditing%20and%20Analysing%20the%20Financial%20Statements%20of%20Ukrainian%20Enterprises%20during%20Martial%20Law.pdf>

11. Skorobogatova, N., Petrenko, K., & Ivanova, T. (2024). Accounting of expenditures on financing territorial communities in times of war. *Ekonomichnyi visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu Ukrainy «Kyivskyi politekhnichnyi institut» – Economic Bulletin of the National Technical University of Ukraine "Kyiv Polytechnic Institute"*, 30, 23–28. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.30.2024.313032>.

12. Lyutyy, I., Vakulenko, V., Zaichykova, V., & Stefaniuk, I. (2025). The role of SAI in the context of war: Evidence from Ukraine. *Journal of Public Budgeting, Accounting & Financial Management*, 37(1), 129–133. DOI: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/jpbafm-12-2024-0246/full/html>.

13. Cifuentes-Faura, J. (2023). The role of accountability and transparency in government during disasters: The case of Ukraine–Russia war. *Public Money & Management*, 45(3), 1–10. DOI: <https://doi.org/10.1080/09540962.2023.2243131>.

14. SAP. (2025). *SAP S/4HANA*. Retrieved from <https://www.sap.com/products/s4hana.html>.

15. Xero. (2025). *Xero accounting software*. Retrieved from <https://www.xero.com>.
16. VeChain. (2025). *VeChain official website*. Retrieved from <https://www.vechain.org>.
17. Hyperledger. (2025). *Hyperledger blockchain framework*. Retrieved from <https://www.hyperledger.org>.
18. CaseWare. (2025). *Audit solutions by CaseWare*. Retrieved from <https://www.caseware.com/solutions/audit>.
19. AuditBoard. (2025). *AuditBoard risk and compliance platform*. Retrieved from <https://www.auditboard.com>.
20. MindBridge AI. (2025). *AI-powered financial risk analysis*. Retrieved from <https://www.mindbridge.ai>.
21. Microsoft. (2025). *Power BI: Business intelligence tools*. Retrieved from <https://powerbi.microsoft.com>.
22. Tableau. (2025). *Tableau data visualization software*. Retrieved from <https://www.tableau.com>.